

ให้นักศึกษาดูภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำเดือน 11 แล้วตอบคำถามดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1. จากภาพยนตร์เรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นใดบ้าง จงยกตัวอย่าง 6

ตัวอย่าง พร้อมทั้งอธิบายด้วยว่า

1.1 ภูมิปัญญาเหล่านั้นเกิดจากความสัมพันธ์ของคนกับมิติใดบ้าง (คนกับคน, สังคม/คนกับธรรมชาติ/คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ)

1.2 อะไรคือความรู้หรือความฉลาดใดบ้างที่ปรากฏให้เห็นได้จากภูมิปัญญานั้น

1. มะกรูดกันแม่อีหรืออี

1.1 เป็นความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ

1.2 เป็นความรู้ความฉลาดที่ใช้สมุนไพรที่มีกลิ่นแรงอย่างมะกรูด มาวางไว้ในบริเวณที่ไม่ให้แม่อีหรืออี

2. น้ำแช่ข้าวเหนียวแก้หวัด

2.1 เป็นภูมิปัญญาด้านปัจจัย 4 ระหว่างคนกับธรรมชาติ

2.2 เป็นความรู้ความฉลาดที่ช่วยลดไข้เมื่อไอหรือมีเสมหะ โดยวิธีใช้น้ำแช่ข้าวเหนียว น้ำมาต้ม และดื่ม ทำให้อาการดีขึ้น และขับเสมหะได้ดี

3. นำน้ำข้าวต้มมาลบรอยเตารีด

3.1 เป็นความสัมพันธ์คนกับธรรมชาติ

3.2 เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยแก้ปัญหาในชีวิต โดยการแช่น้ำในน้ำข้าวต้มแล้วลบบรอยเตารีดที่ไหม้ติดเสื้อผ้าจะหายไป

4. นำเส้นผมมาเผาแล้วนำไปไล่ตะขาบ

4.1 เป็นความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ

4.2 เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยในการป้องกันตัวจากสัตว์มีพิษอย่างตะขาบ โดยนำเส้นผมมาเผา ซึ่งคาดหวังว่าควันที่เกิดจากการเผามีกลิ่นแรงจนสามารถไล่ตะขาบได้

5. มดคาบไข่แล้วฝนจะตก

5.1 เป็นความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ

5.2 เป็นภูมิปัญญาที่แสดงถึงความช่างสังเกตช่วยเตือนภัย เมื่อเวลาที่มีฝนตก ทำให้ผู้คนสามารถเตรียมตัวรับมือกับฝนตกได้ทัน เพราะมดมีประสาทในการรับรู้ได้ดีกว่าคน

6. ใช้ซ็อนสแตนเลสไล่มด

6.1 เป็นความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ

6.2 เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยใช้สิ่งที่มีอยู่รอบตัว นั่นก็คือซ็อน มาใช้ในการไล่มดที่อยู่ในน้ำตาล หรือข้าวสาร เพราะสารประกอบในซ็อนสแตนเลสมีผลต่อการทำงานของเอนไซม์ภายในเซลล์ของมด ทำให้ไม่สามารถอยู่ได้

ข้อที่2. ประเพณีบุญบั้งไฟพญานาค เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนกับมิติใดบ้าง

(คนกับคน,สังคม/คนกับธรรมชาติ/คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ) จงอธิบายและยกตัวอย่าง

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนกับคน
ประเพณีทำให้ ผู้คนร่วมมือร่วมใจกันจัดประเพณีและสร้างบั้งไฟ จึงส่งผลให้เกิดความสามัคคีกันในสังคม
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ
ประเพณีบุญบั้งไฟจัดขึ้นเพื่อขอฝนให้ฝนตกตามฤดูกาล เกิดความอุดมสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัย

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
บั้งไฟพญานาคคือ ความมหัศจรรย์ที่คนริมแม่น้ำโขง เชื่อว่าเกิดขึ้นจากพญานาค โดยจะเกิดขึ้นทุกวันที่ 15 ค่ำ เดือน 11 หรือวันออกพรรษา และจากความเชื่อทางศาสนาพุทธ พญานาคจะออกมารับเสด็จ พระพุทธเจ้า ทำให้เกิดบั้งไฟพญานาคขึ้นในวันออกพรรษา

ข้อที่3. ในภาพยนตร์เรื่องนี้มีการอธิบายปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคก็แบบ นักศึกษามีความเห็น/มุมมอง

ต่อปรากฏการณ์ในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง จงแสดงความเห็นพร้อมเหตุผลประกอบ

มี 2 แบบ แบบที่เกิดขึ้นจากพญานาคตามความเชื่อ และแบบที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง สำหรับผมคิดว่า น่าจะเป็น ปรากฏการณ์อันเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาพุทธ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และในเรื่องเล่าวันออกพรรษา พญานาคมารับเสด็จพระพุทธเจ้า ทำให้บั้งไฟเกิดในวันออกพรรษา ไม่ว่าบั้งไฟจะเกิดขึ้นจากพญานาคหรือมนุษย์สร้างขึ้นมาก็ เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชนบางกลุ่มที่มีความเชื่อความศรัทธาได้มารวมกลุ่มกันเพื่อชื่นชมปรากฏการณ์นี้

ข้อที่4. เหตุใดสังคมไทยจึงมีความเชื่อเรื่อง “พญานาค” มาอย่างยาวนาน และจากความเชื่อเรื่อง

พญานาคนั้นสะท้อนให้เห็นได้ผ่านภูมิปัญญาใดบ้าง จงอธิบายและยกตัวอย่าง 3 ตัวอย่าง

ตำนานพญานาคมียาวนาน โดยมีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย ส่วนใหญ่ในประเทศไทยเชื่อว่าพญานาคนั้น อาศัยอยู่ในแม่น้ำโขงหรือเมืองบาดาล ส่วนในพุทธประวัติ ก็เล่าถึงพญานาคไว้หลายตอน เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ และมักสร้างบ้านเรือนไว้บริเวณที่ลุ่มริมแม่น้ำ จึงไม่แปลกที่คนไทยส่วนใหญ่มักจะยังคงมีความเชื่อเรื่อง พญานาคอยู่จนถึงปัจจุบัน และทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาหลากหลาย เช่น

1. พญานาคในประติมากรรมไทย

ในประติมากรรมไทย เรามักเห็นพญานาคอยู่เสมอทั้งในจิตรกรรม ประติมากรรม และหัตถกรรม โดยเฉพาะ ตามอาคารวัด หลัంగా เพราะนาค ถือว่าเป็นความยิ่งใหญ่ อุดมสมบูรณ์ และจากตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา ทั้งในเรื่องเล่า และ พุทธประวัติทำให้พญานาค มักอยู่คู่ประติมากรรมไทยมาช้านาน

2. ประเพณีบวชนาค

คำว่า นาค เป็นคำที่ใช้เรียกผู้ชายที่จะอุปสมบท เพราะมีตำนานเล่าต่อกันมาว่า มีพญานาคแอบมาบวชเป็น พระ แต่พระพุทธเจ้าจับได้จึงให้สึก ด้วยน้ำประทัยของพระองค์ จึงให้เรียกคนที่จะเตรียมตัวบวชว่านาค เพื่อลบล้างถึงนาคตนนั้น นำไปสู่ประเพณีบวชนาคจนถึงปัจจุบัน

3. บั้งไฟพญานาค

ในวันออกพรรษา ขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ประชาชนจะแห่โคมมาชมลูกไฟมหัศจรรย์ หรือ บั้งไฟพญานาคที่ อ. โพนพิสัย จ.หนองคาย เพราะมีความเชื่อว่าลูกไฟเหล่านั้น เกิดจากเหล่าบรรดาพญานาคี พร้อมบริวารพ่นไฟถวายพระพุทธเจ้า ที่เสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ข้อที่5. นอกจากพญานาคแล้ว สัตว์ใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยและมีความเกี่ยวข้องกับภูมิ

ปัญญา ให้นักศึกษายกตัวอย่าง 2 ตัวอย่าง พร้อมอธิบายว่าความเชื่อในเรื่องสัตว์นั้นๆสะท้อนให้เห็นได้

จากสิ่งใดบ้าง และเป็นเพราะเหตุใดที่ปัจจุบันความเชื่อในสัตว์เหล่านั้นยังคงอยู่ในสังคมไทย

1. นกแสก

คนโบราณ มีความเชื่อว่าถ้านกแสกไปส่งเสียงที่หลังคาบ้านไหน ภายใน 3 หรือ 7 วัน จะต้องมีคนตาย เพราะบางตำนานกล่าวว่า นกแสกเป็นพาหนะของพระยม ประกอบกับนกแสกชอบอาศัยอยู่ตามบ้านร้าง เสมือนที่ซ่อนตัวของ ภูติผี มีเสียงน่ากลัว มีขนทอสีขาว เวลาบินเหมือนผีปีศาจ

แสดงให้เห็นถึง

1. คนไทยเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจ
2. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์
3. ความเชื่อของคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

2. แมว

แมวเป็นสัตว์ที่เกลียดฝน หากฝนตกแมวจะร้อง จึงทำให้เกิดพิธี “แห่นางแมว” การแห่นางแมวจัดขึ้นเมื่อฝน ไม่ตกยาวนาน หรือเกิดความแห้งแล้งขึ้น โดยจะจับแมวมาขังไว้และเดินแห่รอบชุมชนคนในชุมชน ก็จะพากันสาดน้ำใส่แมว เพราะเชื่อว่า เมื่อแมวร้อง ฝนจะตก โดยเลือกแมวสีสวาด เพราะสีเทาคล้ายเมฆฝน

แสดงให้เห็นถึง

1. ความช่างสังเกต สังเกตสีขนแมวกับเมฆฝน และรู้ว่าแมวก้าวฝนจึงนำไปสู่ความเชื่อในประเพณี

แห่นางแมว

2. ความสามัคคีของคนในชุมชน คนโบราณเชื่อว่า ความแห้งแล้งทำให้ผู้คนอดอยาก และเกิดการลักขโมย การแห่นางแมวจึงมีอีกนัยหนึ่ง คือสร้างความสามัคคีให้คนในชุมชน